

ЗЛОУПОТРЕБА ИНТЕРНЕТА И ТЕРОРИЗАМ

УДК 004.738.5:323.285

Мина Зиројевић

Институт за упоредно право
mina.zirojevic@gmail.com

Сажетак: Интернет се у смислу злоупотребе може користити као оружје, као начин комуникације међу активистима и као конвенционални медиј. Интернет тероризам, у ширем смислу, представља нападе и претње усмерене против рачунара, рачунарских мрежа, информатичке опреме за складиштење података са сврхом застрашивања и утицања на владајуће структуре и јавност у политичком и социјалном животу. Ови напади су углавном усмерени на персоналне рачунаре, а обављају се углавном помоћу вируса.

Ауторка ће покушати да установи везу, сличности и разлике између изражавања терористичких организација на интернету и у конвенционалним медијима, али и да објасни најновије начине за злоупотребу интернет простора у сврху тероризма.

Кључне речи: интернет, тероризам, медији, терористичке организације, САД.

УВОД

Све чешће у вестима, које углавном потпадају под цензуру надлежног органа, односно држава, видимо наслове да су милитаристи неке одрубиле главу или некога осакатили. На интернету, где је вид цензуре другачији, можемо отворено видети рекламирање милитаристичких група, позиве на борбу, чути ратне покличе. Један од проблема у Босни и Херцеговини је што је медијска кампања за помоћ саборцима у Либану и Сирији огроман и све већи број бораца који су борби приступили након „интернет врбовања”. Број страних војника који ратују у Сирији је све већи, а један од разлога је и јако медијско присуство на интернету (види табелу 1).

1. КОРИШЋЕЊЕ ИНТЕРНЕТА

Коришћење интернета од стране терориста може бити тројако: као оружје (cyberterrorism), као начин комуникације међу активистима и као медиј за обраћање јавности.

Маја 1998. председник САД Бил Клинтон је на америчкој Војној Академији подвукао значај нове електронске опасности: „Наша сигурност је изазвана повећаном количином не–традиционалних претњи од, како старих тако и нових непријатеља. Не само непријатељских режима, већ и од међународних криминалаца и терориста који нас не могу победити на традиционалан начин. Они уместо тога про-

налазе нове начине напада уз коришћење нових технологија, које су потпуно отворене према свету.”¹

Сајбер–тероризам² се односи на смишљене, политички мотивисане нападе на компјутерске системе и програме као и податке који као исход имају насиље и страх против цивилних мета. У време када се тешко може водити рат против војно надмоћнијег непријатеља, развијају се нови, модернији, начини ратовања. То је ново оружје у новом сајбер свету: логичке бомбе (Logic bombs), тројанци (Trojan horses), црви (worms), вируси, престанак рада система и губитак информација. Интернет–тероризам (Cyberterrorism) и интернет–ратовање (cyberwarfare) постају једина прихватљива алтернатива. Уз помоћ новог оружја интернет–терористи могу преоптеретити телефонске линије са специјалним софтверима (software); ометати авио контролу као и компјутере задужене за контролу и рад других видова саобраћаја; могу злоупотребити програме (software) које користе велике финансијске институције, болнице и друге хитне службе; променити формулу за прављење лекова у фабрици; променити притисак у гасоводу; саботирати берзу.

Други начин коришћења интернета је као средства комуникације међу активистима. Сада се већ зна да је Осама Бин Ладен комуницирао са припадницима Ал Каиде преко покретних компјутера (laptop) и бежичне мреже путем енкриптованих порука (encrypted messages).

Енкрипција је начин заштите порука од нежењеног читања. На овај начин се спречава неауторизовано читање или мењање података. Степен заштите се одређује алгоритмом или кључем (encryption algorithm). Постоје две врсте система за криптовање (cryptosystems): симетрични и асиметрични. Симетрични користе исти кључ (тајни кључ) који се користи и за криптовање и за дешифровање, а асиметрични користе један кључ (јавни) за енкриптовање поруке, и други (тајни) за дешифровање. Постоји мишљење да су се чланови Ал Каиде споразумевали слањем овако шифрованих порука. Роналд Дик (Ronald Dick), директор Националног инфраструктурног заштитног центра (National Infrastructure Protection Center (NIPC)), рекао је у свом обраћању америчком Конгресу да је сигуран да се интернет није директно злоупотребљавао на овај начин. Ову истрагу коју су назвали Пентбум (PENTTBOM) водило је новоосновани Акциони тим за Сајбер кризе (Cyber Crisis Action Team) америчког Министарства правде. Назив ове истраге потиче од скраћеница Пен – за Пентагон, два ТТ означавају две куле Светског Трговинског Центра и бум за бомбу

Не смемо заборавити и друге начине злоупотребе интернета од стране терористичких и других криминалних група. Скоро све корпорације које се налазе на листи 500 најбогатијих су опљачкане од стране сајбер–криминалаца. Према америчкој обавештајној агенцији (FBI – Federal Bureau of Investigation) око 10 милијарди америчких долара годишње изгуби свој траг у мрежи. Од тога, само 17% компанија пријави плачку, због тога што желе да сачувају поверење корисника и партнера.

¹ “Cybercrime, Cyberterrorism, Cyberwarfare”, Center for Strategic and International Studies. Доступно на: <http://www.csis.org/>, приступљено: 21. 1. 2004.

² “Cyber” је енглеска реч, сада широко прихваћена у осталим језицима а означава цео интернет простор и све појаве које се у овом, виртуелном, свету појављују. Ми ћемо у овом раду користити као синониме речи “cyber”, “интернет” и “виртуелни”.

Табела 1.

Присуство страних војника у Сирији
(<https://zamanalwsl.net/en/news/2677.html>)

Bosnia	15,8
Denmark	11,6
Belgium	8,9
Austria	6,7
Norway	5,9
UK	3,1
France	3,1
Sweden	3,1
Netherlands	3
Germany	2,5
Spain	2
Italy	0,8

2. МЕДИЈСКИ ТЕРОРИЗАМ

Модерни тероризам се дефинише на различите начине. Један од начина је у оквиру комуникацијске теорије симбола (Symbolic Communication Theory – на пр. Доулинг (Dowling) (1986, 1–24). Карбер (1971, 527–533) затим сматра да “као симболичан акт, тероризам може бити анализиран као и други начини комуникације, анализом његова четири саставна дела: трансмитер (терориста), независни прималац (мета), порука (бомба, заседа) и повратна спрега (реакција одређеног круга слушалаца)”. Постоје и они који дефинишу тероризам као позориште коме циљ не представљају стварне (фактичке) жртве, већ они, заправо, циљају на реакцију гледалаца (Џенкинс /Jenkins 1975/, Вајман /Weimann 1986/, Вајман и Вин /Weimann and Winn 1994/).

Модерни тероризам се може разумети као покушај преноса порука употребом организованог насиља у политичком смислу. Са оваквим погледом на употребу силе, овај чланак проучава начин на који терористи користе нове технологије како би своје поруке пренели што већем броју људи.

Потенцијал интернета у служби ширења политичких идеја је изузетно велики. Утопистичка визија “виртуелне државе” у којој становници одржавају даноноћне дискусије о свим темама и гласају на различитим “референдумима”, а све уз помоћ мреже, разматрана је од великог броја истраживача. Они верују да се модерна технологија може применити како би се створила идеална демократска држава налик на грчке полисе (Даунинг / Downing 1989; Holsti 1968/, Џафе / Jaffe_1994/). Ипак, како се број “држављана” ове виртуелне државе сваким даном повећава постаје јасно да се реализација ове идеје онемогућава. Као додаток тврдњи о утопистизму подсећамо на порнографске и расистичке садржаје на интернету и присуство радикалних организација (терористичких, анархистичких, националистичких, сепаратистичких, револуционарних, нео–марксистичких и фашистичких) који путем мреже дистрибуирају своје материјале, комуницирају са својим присталицама, а све како би придобили симпатије јавности, осигурали јавну подршку или чак, извршили операције.

3. РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ МЕДИЈА

Овај чланак открива разлике и сличности између реторике коју користе терористи на мрежи и другде. Централно питање за ову реторику, без обзира на медиј који се користи, је потреба за подршком и оправдањем насиља. Многи од ових аргумената који се користе на мрежи могу се сусрести и на другим материјалима ових организација. Сличност која постоји између материјала на интернету и оног у конвенционалним медијима је у чињеници да је већина садржаја на интернету заправо понављање неких текстова из других медија (на пример, новински чланци).

Ипак може се запазити и разлика између садржаја на интернет странама и у комуникацији преко конвенционалних медија. Прво и најважније, вести које покривају област тероризма су увек повезане са насиљем, док се насиље може (и углавном се) прикрива на интернету. Терористичке организације на интернету се приказују као легалне политичке организације. Другим речима, реторика интернет терориста изгледа “више мирољубива” од оне у другим медијима. Неки сајтови чак, демантују било какву употребу насиља (што представља супротност типичне стратегије да се за неко терористичко дело призна одговорност). Други само игноришу ову тему. Уместо тога, аутори ових страница наглашавају питања као нпр. политичких затвореника и слободу израза, вероватно са намером да стекну симпатије посетилаца који су привржени слободи говора и људских права.

Друга разлика између садржаја сајтова и медијског покривања терориста је у ширини и количини информација. Наиме, интернет стране немају ограничење, па су информације свеобухватније. Ипак, није то нека драстична разлика. Као и код других организација, политичких партија, и интересних група, сајтови представљају ризницу информација о темама које се обрађују на њима. Ипак, ови садржаји су битнији терористичким организацијама јер је приступ њима често ограничен од стране власти.

Трећа разлика између конвенционалних медија и садржаја на интернету је у томе што организатори сајтова могу мобилисати посетиоце у акцију на различите начине, што није могуће преко штампе због различитих стандарда. Ипак, иако ови сајтови пружају посетиоцима различите и обимне начине за акцију, насиље се ретко појављује као једна од опција. Ове стране позивају посетиоце да дају новац, растурају материјале и протестују. Позиви на насилне акте, ако их има, могу бити само индиректни (на пример, кроз позив на Цихад у исламским земљама).

Следећа разлога је релативно нова. До пре неку годину, циљне групе су се поклапале. Разлог можемо видети у томе што су терористичке организације путем интернета тражиле подршку гласача, новац, војнике. Сада се новац углавном прибавља из легалних или нелегалних активности (отмице, трговина људима, органима, наркотицима), а мање путем малих донација појединачних симпатизера/чланова/активиста. Забрињавајуће је то да се сада посебна пажња усмерава на децу од 8–14 година, јер су они будући борци, а садашњи бомбаши самоубице. Организација Исламска држава (Islamic State IS ISIS, ISIL) предњачи у овоме и поред слика оружја ставља слику мачића, беба, слатке деце како би примамила циљну групу, односно децу. Ова организација организује и обуке деце коју врбује, отима, или претњама узима од родитеља. Такође, користе се слике из популарних игара (рецимо *Call of Duty*) како би се привукла деца која се могу поистоветити са ликовима из тих прилично насилних игрица.

Разлози за постојање разлика у комуникацији преко интернета и класичних медија је у разликама у комуникацијским средствима, вебмастерима (особа која технички прави и одржава интернет стране) менаџерима и публици. Вебмастери су углавном образованији и упознатији са природом интернета од других чланова терористичких организација. Канал, односно интернет је главни делокруг слободног говора. Вебмастери покушавају да прилагоде поруке нормама и вредностима медијума. Као додаток, они вероватно делују кроз постојеће интернет форме. Перцепција о публици је такође другачија: за кориснике интернета се претпоставља да су образовани, либерални и из свих крајева света.

4. КАКО ТО ФУНКЦИОНИШЕ

Редовни садржај представљају информације које обухватају историју организације и биографије лидера, оснивача, хероја или значајних личности организације, информације о политичким и идеолошким циљевима и вести. Већина сајтова даје детаљан преглед историјских догађаја који су битни за организацију, политичко и друштвено одређење, селективан опис значајнијих активности у прошлости и циљеве. Националне организације (сепаратистичке или територијалне) дају опште мапе подручја у сукобу; сајт КЛА нам показује мапу четири албанске енклаве током Отоманског царства из 1878, сајт Хамаса показује мапу Палестине, сајт Тамилских тигрова (<http://www.eelam.com/> /1998, 2002/; <http://www.eelamweb.com/> /2002/) показује мапу Шри Ланке и сл.

Скоро сви сајтови детаљно описују постављене циљеве који су дати или јасно (имају посебан одељак и наслов) или посредно (помешани са осталим садржајима). Најобичајнија презентација циљева је кроз директну критику противника или непријатеља. На пример, сајт Хамаса (<http://www.hamas.org/> /1998/; <http://www.palestine-info.net/hamas/index.htm> /1998/; http://www.palestine-info.com/index_e.htm /2002/; <http://www.qassam.org/> /2002/) описује историјски догађај “рођења ционистичког ентитета у Палестини”. Значајан део сајта Хезболаха се фокусира на активност Израела, а на готовим свим интернет странама албанских терористичких организација се могу наћи информације о масакрима недужних албанских цивила од стране Срба. Због тога могу да приметим да ови сајтови не пружају информације само о организацијама које представљају, већ служе и за директан напад на њихове непријатеље.

Скоро сви сајтови избегавају представљање и детаљисање својих криминалних и аморалних активности, а наводе “узвишене” циљеве (на пример ослобођење и слично). Иако готово све организације имају дебеле досијее о крвопролићима, оне скоро никада не помињу овакве активности на сајту. Изузетак представљају Хезболах и Хамас. Хезболах показује правоваљане статистичке податке својих акција (“дневне операције”) и то из минута у минут. Посебна страна нас обавештава о тачном броју мртвих “мученика”, као и броју убијених “израелских непријатеља” и “колаборациониста”. Сајт Хамаса садржи дугачке дискусије о војним операцијама. Сајт КЛА детаљно описује настанак своје војске, и приказује филмове о вежбама војника (<http://www.ciriello.com/site/pw/52ucpmb1.html>). Ипак, овакав детаљан опис насиља је необичан и неуобичајан. Већина организација, иако објашњава моралне (а понекад чак и правне) основе законитости и оправдања за коришћење силе, уздржавају се од било какве везе са насилним радњама и њиховим последицама. Оваква

резервисаност, вероватно, произилази из жеље за пропагандом и жеље за стварањем позитивне слике преко ових информација. Исламисти из Ирака су на мрежи *Twumep (Twitter)* објавили одрубљене главе сунитског шефа полиције уз коментар: „Ово је наша лопта. Направљена је од коже”. Милитанти су искористили ознаку (*hashtag*) „светски куп” како би њихова изјава привукла што више читалаца, јер је у току био светски фудбалски куп. Такође, иста организација је објавила слике 1700 људи који су убијени као освета за смрт командата ИС Адула Рахмана ал Балавија. Исламистичка држава је на свом сајту такође приказала фотографије на којима маскирани екстремисти убацују заробљене војнике у камионе. Затим их присиљавају да легну лицем надоле и онда стрељају.

Док избегавају насилни аспект својих активности, интернет терористи, без обзира на њихову природу, мотиве или позицију, уобичајено наглашавају две ствари: слободу изражавања и политичке затворенике. Тамилски тигрови на свом сајту дискутују о правном систему Шри Ланке која ограничава слободу изражавања “онима који желе створити засебну државу на територији Шри Ланке”. “Kahane Lives” позива посетиоце сајта да се супротставе правној забрани рада организације (у САД и Израелу). Питања слободе изражавања и ограничавања политичке активности су централне теме сајта *Basque Hari Batsuna*. Сајт ЕЛН Колумбије на занимљив начин описује слободу изражавања. “Без обзира на то што званични извори тврде, не постоји слобода штампе и изражавања у Колумбији. Влада Сампора спроводи цензуру и контролише медије. Новинари који критикују власт бивају мучени у убијани. Сваке недеље нападају се новине Комунистичке Партије..”. На сајту АНА–а можемо наћи читав списак оваквих злочина које македонска држава спроводи над албанском мањином. Изгледа да антирежимски терористи уживају да се представљају као жртве апелујући западној јавности у целини, а посебно корисницима интернета на демократске вредности. Терористи на овај начин циљају на западну јавност која је посебно осетљива на повреде слобода, те се тако изазива симпатија демократских друштава. Ограничавање политичких покрета је у супротности са основним правима. Управо наводне прекршаје ових принципа терористи користе да владу против које се боре представе као насилничку и диктаторску. Наравно, они себе представљају као “ненасилну политичку групу”. Ова тактика је посебно делотворна јер нема реплике друге стране.

Као што је раније речено, још једна информација се често налази на овим сајтовима. То је питање политичких затвореника. Сајт ФАРЦ–а (<http://www.contrast.org/mirrors/farc/ingles.htm> /1998/; http://www.farc-ep.org/pagina_ingles/ /2002/) описује “плач политичких затвореница”. Ова тема је честа и код курдских покрета као и на палестинским сајтовима. Сајт ДХКП/Ц (<http://www.ozgurluk.org/dhkc/> /1998/; <http://www.dhkc.org/> /2002/) даје и списак политичких затвореника који штрајкују глађу као и попис мучења кроз које они пролазе (“али им неће сломити дух”). Извештај о условима живота политичких затвореника у Перуу и позиви за њихово ослобађање могу се наћи на сајту Тупак Амуру–а. Сајт Кахана (<http://www.kahane.org/> /1998, 2002/; www.kahane.net /2002/; http://www.newkach.org /2002/) осуђује административно задржавање и даје, чак, интервју из затвора са Бенцамин Зејев Каханом (*Benyamin Zeev Kahane*). Хари Батсуна сајт помиње задржавање својих активиста који су делили ЕТА–ине касете (<http://web.access.net.au/~axxs/abrc/html/hb3.html> /1998/; <http://www.contrast.org/mirrors/ehj/html/hb3.html> /1998/; <http://free.freespeech.org/askatasuna/> /2002/; <http://www.basque-red.net/homei.htm> /2002/), војног крила покрета “у којима се

позива на мирно решавање кризе у Баскијском региону”. Карлос Маригела (Carlos Marighela) у свом приручнику за градску герилу наводи да је његова стратегија да наведе Владу да ради ствари због којих ће је народ омрзети.

Ове организације посебно наглашавају антидемократичност мера које су им наметнуте. У овој намери, они покушавају да клеветају власти, апелујући на њихове присталице (“бираче”) и на шире масе слушалаца (“посматраче”). Чак и међу својим “непријатељима”, народ који је природно непријатељски настројен према организацији, терористи покушавају да створе осећај срама и нелагодности наглашавајући опасност која долази кршењем правила демократије.

Ови сајтови терористичких организација нису састављени само од текста, већ се обилато користи и графика и визуелни елементи (слике, филмови...). Све оне имају своје амблеме на својим почетним (Хоме) странама. Неки од ових сајтова посетиоцима чак нуде да “скину” (“Download”) амблеме. Иако интернет сајтови убицајено скривају насилну природу терористичких организација и наглашавају њихову наводну мирољубиву природу, пацифистички приступ проблему није приказан на амблемима.

Симболи на овим странама приказују оружје или друге елементе који означавају насиље. На сајту Хезболаха можемо видети нож са кога капље крв. “Обасјана путања” и ИРА (<http://www.utexas.edu/students/iig/archive/ira/historz/irahist.html> /1998/; <http://www.sinnfein.org> /1998/) приказују маскиране војнике који витлају оружјем, “Kahane Lives” има подигнуту песницу. Сајт КЛИА је у црној и црвеној боји, са сликама наоружаних војника уз звуке корачнице. Сајтови “Тупак Амагу” и ЕЛН–а приказују подигнуту пушку. Неки од ових симбола су постојали пре него што се појавио интернет и зато се њихово значење не може представити као ненасилно. Заставе организација (или слични национални симболи) се, такође, редовно појављују на овим странама. Сајтови у 2002. години садрже и много нетекстуалног садржаја (песама, говора, па чак и видео снимака). Такође, овакви садржаји су чешћи на деловима сајта који нису преведени. И то можемо тумачити као улагивање западној јавности, јер се преводе делови који имају најмање елемената насиља. Ови делови (као на пример, песме и говори) су ипак, намењени домаћој јавности.

Редован елемент сајтова терористичких организација представља и одељак где можемо наћи говоре и писања лидера, оснивача и идеолога. Овде можемо запазити и обиље званичних докумената који се могу и претраживати по наслову у датуму. Тупак Амагу и Zapatistas омогућавају овакво претраживање и чак, позивају посетиоце да копирају, преводе, штампају и деле ове материјале (“Они представљају рад главне команде и сајт нема апсолутна право на ауторска права”). Сајт ДХКП/Ц нуди говоре и преводе одељака из књиге једног од лидера. Сајт Хамаса обезбеђује и линкове на којима се може наћи превод интервјуа шеика Јасина (Yassina) арапској радио станици и новинама. “Обасјана путања” (<http://www.blythe.org/peru-pcp/> /1998, 2002/; <http://www.csrp.org/index.html> /1998, 2002/) дозвољава приступ памфлетима, а ФАРЦ има и писма. “Kahane Lives” има недељне колумне у којима се тумачи Тора од стране Бенџамин Зејев Кахане. Уопште, интернет сајтови терористичких организација се труде да на овај начин поделе материјале кроз медије и да допру до најшире јавности. Поједини сајтови постају као праве кућне продавнице преко којих се могу наручити књиге, видео и аудио касете, налепнице, штампане мајце и беџеви са знацима организације.

Нови тренд се опет појављује и овде где поред уобичајних активиста са тзв. „фантомкама” сада имамо и терористе који свој имиџ рекламирају у сврхе мобилизације. Рецимо Шахир Вахиџиб, Пустињски лав, препознатљив је по својој дугој црној коси и густој бради, или „хипстер цихадиста” који се често види на сликама са препознатљивом фризуром и мачетом.

5. РЕТОРИЧКЕ ТАКТИКЕ

Како наглашавају Вајман и Вин у својој студији “Позориште терора” (Weimann and Winn 1994) један од главних проблема на које наилазимо суочавајући се са модерним тероризмом је како да се бранимо. На већини сајтова највише напора је уложено како би се оправдала употреба силе. За ово се користе четири реторичке структуре.

Прва је коришћење мотива “без избора”. Већина сајтова потврђује тачност изјаве како они нису одбацили мирно решење спора. Насиље је приказано као неопходност подметнута слабима као једино средство којим се могу бранити од окрутног, тиранског непријатеља. Због тога Тамилски тигрови тврде да је употреба силе оправдана самим одбацивањем Владе Шри Ланке да призна тамилску мањину. Они наводе Универзалну декларацију о људским правима Уједињених нација и извештаје посматрача (који углавном долазе из организација које се баве заштитом људских права) о правима тамилског народа на отцепљење, затим се помиње Женевска конвенција и резолуције Савета безбедности УН. Све ово води закључку да “је оружана борба оправдана и правно легална због тога што су одузета права тамилског народа”. На сајту се истиче да се борба Тамила развија само као последње решење. Тамили ће, пре свега, настојати да мирно разреше сукоб.

ЕЛН примећује да је оружана борба легитимна јер “са или без гериле, насиље влада нашим светом и расте сваким даном: глад, репресија, криминал. Насиље које производи наша организација је резултат, не узрок, овакве стварности. Ово је покушај да се слаби ослободе... Зато ЕЛН неће напустити оружану борбу све док разлози наше борбе не престану... Ми се боримо зато што жудимо за друштвом без насиља.” Сајт Хезболаха истиче да се исламски отпор мора приписати ционистичкој агресији и њиховој жељи да владају северним Либаном и да “као што је напоменуто у Декларацији о људским правима, наше је право да се боримо за наша права и за опстанак наше земље”. Хамас, опет, тврди да “као што се француски Покрет отпора борио против нациста четрдесетих година, Хамас је покрет... састављен од патриота који траже право на самоопредељење и боре се да ослободе своју домовину, Палестину”.

Албанци на Косову нису имали избора услед сталних “убијања, протеривања и хапшења недужних цивила”. “Током неједнаке борбе међународна јавност је обавештавана о убиствима, масакрима, отимању приватне својине, паљењу кућа, уништавању културних и верских објеката. Хуманитарна катастрофа је била резултат рата. Преко петине албанске популације је протерано. Неки од њих и даље живе под отвореним небом”.

Друга реторичка структура повезана је са законитошћу употребе насиља у циљу демонизације и приказивања противправних радњи свога непријатеља. Чланови покрета или организације су приказани као борци за слободу који су против своје воље принуђени да примене силу због тога што њихов немилосрдни непри-

јатељ руши слободе и понос њиховог народа или групе. Већина сајтова инсистира на томе да непријатељи организације или групе су стварни терористи, те редовни слоган гласи: “наша насилност је мала у поређењу са њиховом агресијом”. Сајт Хамаса директно позива посетиоца питањем “Ко је терориста?” показујући илустрацију на којој израелски војник држи дете (уз наслов: “Ухватили смо терористу, наредниче!”). На другој приказаној слици израелски војник се види како из оклопног возила циља жене и децу (наслов “Победио сам, Леви! Убио сам још три ова створења”). Ово нису једине слике на овом сајту. Ту можемо видети још слика израелских војника који убијају и туку децу и жене, а све уз циничне наслове који показују бездушност Израелаца. Јасна порука је да су Палестинци жртве циониста који су стварни терористи, ослобођени моралних окова. Сајт Хамаса је препун многим “чињеницама” чија је сврха да “покажу праву слику Израела”. Ово укључује и опис везе циониста и британског империјализма као и цитате израелских вођа о “ционистичким експанзионистичким циљевима” и примерима бруталних радњи које су починили Израелци. Као доказ наводне српске агресије можемо видети слику др Војислава Коштунице са митраљезом у рукама (<http://www.alb-net.com/index.htm>), пребијања мирних демонстраната од стране српске полиције (<http://www.albanian.com/main/countries/kosova/hrpics.html>).

Интернет страна Хезболаха на сличан начин истиче терористичку природу Израелаца. Ове стране показују грозне слике убистава у Кани. Сајт показује детаљне информације о “израелском тероризму”: информације о “рођењу ционистичког ентитета”, “израелској дневној агресији” и “израелским крвопролићима”.

На сајтовима терористичких организација можемо наћи детаљне информације, као и слике и филмове, наводних масакара које је српска војска и полиција спроводила над “недужним албанским становништвом” у Рачку, Дреници и другим местима на Косову и Метохији.

Главни аргумент Турске ДХКП/Ц интернет странице је “да су владајуће класе прихватиле политику терора и крвопролића која се ретко може наћи другде у свету... Сваки дан хиљаде револуционара бива убијено од снага фашистичких држава. У затворима стотине затвореника бива мучено. Села и шуме су очишћени од хиљада људи који су протерани са своје земље и отерани у концентрационе логоре. Скоро сваког дана државе нападају синдикате и радничке организације... У исто време, чланови владајуће класе бивају ухваћени у скандалима и корупцији. Већина старијих државника, укључујући председника и премијера, зависе од мафије са којом су повезани подмићивањем и корупцијом...”

Судећи по сајту “Обасјане путање”, “народна борба је, од почетка, морала да се суочи са најгорим бруталностима које је перуанска влада могла да примени – од крвопролића и истребљења читавих села до егзекуције стотине револуционара и председника организације Гонзала... Перуанска војска споводила је политику геноцида... Због свега овога, револуција је наставила да напредује”.

Речник терориста покушава да пренесе одговорност на противника, наводећи његову окрутност, нехуманост и неморалност. Насилње “слободних” и “ослободилачких” покрета је мали у поређењу са окрутношћу противника.

Трећа реторичка тактика је наглашавање слабости. Организације покушавају да истакну тврдњу како је терор оружје слабих. Као што је речено раније, упркос увек присутном речнику “оружане борбе” или “отпора” сајтови терористичких организација избегавају да спомену како они жртвују друге. Са друге стране, радње

које се спроводе против терористичких група се наглашавају редовно уз речник “крвопролиће”, “убиства”, “геноцид” и слично. Организација се константно прогони, њихови лидери су стално мете атентата, а присталице се убијају. Њихова слобода изражавања се ограничава, а следбеници се хапсе. Ова тактика, која описује организацију као малу, слабу, и гоњену од стране јаке државе и силе, покушава да претвори терористе у жртве. Хезболах се разликује унеколико од осталих организација, јер у први план ставља војне подвиге, радујући се над туђим жртвама (показују слике сахрана убијених Израелаца), и објављујући детаљну статистику својих војних победа. Мотив за овај необичан приступ можемо наћи у покушају Хезболаха да утиче на јавност да се поведе расправа о повлачењу Израела из Либана. Организација је јасно изјавила да је циљ вршење притиска на Израел ради повлачења. Аутори сајта знају да и многи Израелци посећују ове интернет странице па се њима овако и обраћају. Хезболах овде објављује број убијених Израелаца, одржавајући сталну електронску везу са Израелцима и уз помоћ електронске поште утичу на родитеље чији су синови у израелској војсци, те овим покушавају да деморалишу народ.

Конечно, неки од ових сајтова су препуни ненасиља, порука о љубави и миру као и ненасилних решења. Иако су ове организације насилне, на скоро свим сајтовима можемо наћи тврдње о потрази за мирним решењем сукоба, дипломатским преговорима или договорима који се постижу уз притисак међународне заједнице. Две организације посебно наглашавају своју мирољубивост и ненасилна средства – Баски и ЕЛН. Овај последњи стварно позиваја на оружани отпор, али творци сајта напомињу да сама организација није војна и да описивање ЕЛН–а као творца војне револуције представља “зли трач” подметнут од стране власти.

Реторика терориста на интернету покушава да нам донесе мешавину слика и аргумената у којима су терористи приказани као жртве које су присиљене да се окрену насиљу како би остварили праведне циљеве и како би се суочили са бруталним, немилосрдним непријатељем, који нема моралних начела. Демонизовање непријатеља, улога жртве којом терористи пребацују кривицу због употребе силе на непријатеља, показивање порука пуних љубави и мира представља само стратегију која се најчешће користи на овим странама. Да ли се ова реторика квалитативно разликује од оне којом се терористичке организације служе у другим комуникацијским средствима? Изгледа да терористичке организације за интернет стране користе обрасце којима се служе њихови лидери у конвенционалним медијима.

Онлајн верзија терористичке реторике, ипак, разликује се од медијске стратегије терориста у конвенционалним средствима комуникације у којима организације углавном прихватају одговорност за насиље. Реторика коришћена у медијима раних седамдесетих година је претила постојећем поретку и није се крила иза могућности дипломатских и мирних решења као што раде организације у данашње време на својим интернет странама. Вероватно је да схватање медија (интернета) и циљна група (корисници интернета) диктирају стратегију мирног решавања проблема.

ЗАКЉУЧАК

Како може влада да одговори на ово? Треба ли друштво да нађе начин како би се ограничило презентовање терористичких организација на овакав начин? Будућа превенција ширења ових садржаја на интернету је технички сложена, правно компликована (Karniel 1997; Oberding and Norderhaug 1996). Штавише, не делује

уопште могуће да ће се овде исплатити напор надлежних органа. Са једне стране, имамо одмах присутну штету, у смислу односа са јавношћу. Са друге стране штета је која наступа ако их забранимо или ограничимо (ограничавање слободе говора, утицање на “отворене” канале – интернет и др.) вероватно је већа.

Многе владе, као и појединачни хакери, покушали су да блокирају овакав начин комуникације нарочито после догађаја од 11. септембра 2001. године (Shahar 2001). На овај начин су се само чешће мењале интернет адресе. Неке од њих су нестале (само привремено) као на пример сајт Хезболаха који је престао са радом октобра 2000. године после напада израелских хакера који су то урадили као одговор на киднаповање три израелска војника. Али, убрзо се већина интернет страна поново отвори после демонстрација беса терориста или њихових присталица који желе на овај начин да комуницирају.

Можемо приметити да је светска заједница већ почела да се бори против неких видова злоупотребе. На пример, Европска Унија је већ створила систем размене информација о овој врсти претње. Португалија је предложила усвајање система размена информација прикупљених на интернету (“Interchange of Open Information Collected on the Internet”). Овај систем би требао да обезбеди свим члановима “ефикасно оруђе у откривању информација, а све у контексту борбе против тероризма”. У оквиру ове организације донет је и Закон о заштити електронских података (Rules on protection of electronic data).

И друге међународне организације су се укључиле у ову борбу. Уједињене нације су донеле Резолуцију 1373 о борби против тероризма, амерички Конгрес је донео Патриотски Акт (USA Patriot Act). Русија је такође у процесу доношења закона коју ће вратити цензуру на интернет како би зауставила тероризам. Осим овог, постоје и препоруке Г-8 осам најразвијенијих земаља света (Г-8) и европског полицијског тела, Еуропола.

ЛИТЕРАТУРА

- Bell, J. B. *Transnational Terror*. Washington, DC: American Enterprise Institute for Public Policy Research, 1975.
- Weimann, G. “The Mediated Theater of Terror: Must the Show Go On?” In *The News Media and Terrorism*, edited by P. Bruck, 1–22. Ottawa: Carlton University Press, 1986.
- Weimann, G. “Media Events: The Case of International Terrorism.” *Journal of Broadcasting and Electronic Media* 31, 1 (1987): 21–39.
- Weimann, G., and C. Winn. *The Theater of Terror*. New York: Longman Publication, 1994.
- Weimann, G. “The Theater of Terror: The Challenge for Democracy.” In *Basic Issues in Israeli Democracy*, edited by R. Cohen-Almagor. Tel Aviv: Sifriyat Poalim, 1999.
- Dowling, R. E. “Terrorism and the Media: A Rhetorical Genre.” *Journal of Communication* 36 (1986): 1–24.
- Downing, J. D. H. “Computers for Political Change: PeaceNet and Public Data Access.” *Journal of Communication* 39, 3 (1989): 154–162.
- Jaffe, M. “Interactive Mass Media and Political Participation.” Presented at the Annual Conference of the Midwest Association for Public Opinion Research (MAPOR), 1994. Available online at: http://research.haifa.ac.il/~jmjaffe/poli_cmc.html.
- Jenkins, B. *International Terrorism*. Los Angeles: Crescent Publication, 1975.
- Karber, P. “Urban Terrorism: Baseline Data and a Conceptual Framework.” *Social Science Quarterly* 52 (1971): 527–533.
- Karniel, Y. “Freedom of Speech on the Internet.” *Dvarim Achadim* 2 (1997): 165–168,

- Cordes, B. "When Terrorists Does the Talking: Reflections on Terrorist Literature." In *Inside Terrorist Organizations*, edited by D. C. Rappaport, 150-177. New York: Columbia University Press, 1988.
- Oberding, J. M., and T. Norderhaug. "A Separate Jurisdiction for Cyberspace." *Journal of Computer Mediated Communication* [On-line], 1996. Доступно на <http://www.jcmc.huji.ac.il/vol2/issue1/juris.html>.
- Schmid, A. *Political Terrorism*. New Brunswick, NY: Transaction Books, 1983.
- Schmid, A. and J. de Graaf. *Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western News Media*. Beverly Hills, C.A: Sage, 1982.
- Shahar, Y. "From Activism to Hactivism." Conference paper presented at the University of Haifa Law and Technology conference "Fighting Terror On-line: The Legal Ramifications", Shefayim, Izrael, 2001.
- Tsfati, Yariv and Gabriel Weimann. „*Terror on the Internet*.“ *Studies in Conflict & Terrorism* 25, 5 (2002): 317–333.
- U.S. State Department. *Patterns of Global Terrorism*, 1996. Dostupno na: <http://www.milnet.com/milnet/state/terrgrp.htm>.
- U.S. State Department, *Patterns of Global Terrorism*, 2000. Dostupno na:
- Holsti, O. R. "Content Analysis." In *The Handbook of Social Psychology*, edited by L. Gardner and E. Aronson. Reading, MA: Addison-Wesley, 1968.
- <http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000/2450.htm>.

MISUSE OF INTERNET AND TERRORISM

Summary: *The internet in terms of abuse can be used as a weapon, as a means of communication among activists and the conventional media. Internet terrorism, in a broad sense, represents the attacks and threats against computers, computer networks, IT equipment for data storage with the purpose of intimidating and influencing governments and the public in political and social life. These attacks were mainly aimed at PCs, and carried out mainly by the virus.*

The author will try to establish a connection, the similarities and differences between the expression of terrorist organizations on the internet and in conventional media, but also to explain the latest ways to abuse the Internet space for the purposes of terrorism.

Key words: *Internet, terrorism, the media, the terrorist organization, the United States.*